

Mobiso beyo bukpikilya ndi mino Bebelenia Likpamuka la mambwa

Balawa yi nimu bukpikilya ndi Bayuda bi nibo baranaga ndi kabifya Kilisito. Bakamibigu mutu yi nino akpika ndi. Luki limoti, likpamuka la izangiya a be kye akatukya ko Mobiso yo ava mino likingyosi kauwonisilo lingunu. Bugyogyisa ndi bakilisito bi nibo ba ndi ba mambwa kadwe ku kwa ku bakisa ndi mino kaisama. Kinili, bukpikilya ndi balawa yi nimu be bigwinonogi yapu ka baya, na bakosonitogu pisi yi niyo.

Ka bundeli, Kunzi akananatu ko ngbinga bemoti na Bayuda. Ubikya ndi be mumbanzu kagya bunye, okwononi amwi nyama ko bulya aperse. Kunzi apilyatu mutu yi nino. Balawa yi nimu akatumbulaga be yakanana yambiya yi niyo Kunzi obiso a ka batu bi nibo babinikyana Mikaki okitogito niyo ya mambwa.

A beyo, niyo Yeso-Kilisito ugyilya bomikya-bambanzu okitogito niyo bamalaika, ikani Musa, ikani Aluni ikani Yosua bagya ndi. Yeso no a Mikya-kondolo ko Kunzi nino okwa ndi ko bulya bunye ka batu basi. Mutu yi nino abinikyana Yeso, kegua bata na musasa kapá nyama ka aperse ko bulya bunye kaki. Luki limoti, Kunzi apilyatu ndeke bunye kaki.

Yigbananaga ya kitabu yi niyi:

Miko Kunzi a mutū mudingi 1:1-3

Yeso a mutū mudingi kaakitaga bamalaika 1:4-2:18

Yeso a mutū mudingi kakitaga Musa ibu na Yosu 3:1-4:13

Yeso a kumu-kumu 4:14-7:28

Yeso odoku ndi na yukana ya kugu kakitaga niyo ya mambwa 8:1-9:22

Apepe ka Yeso a bemoti aka na a nino wa mulibo 9:23-10:31

Batu bemoti-bemoti luga ka batu ba baya yidingi ba bundeli 11:1-40

Tobyini yigya ka Yeso 12:1-13:19

Malumba, na yuuso ya mulibo 13:20-25

Kunzi unzinilya ndi bambanzu pisi ko Mikaki

¹ Ka bundeli, Kunzi unzinilya ndi botitosu nganga bikyɔ, na ka bopisi dididi pisi ka bogyalandu. ² Luki limoti, mbiya-mbiya yi nimu, ka masye ma mulibo mi nimana to mino ma, akatanzinilya pisi ko Mikaki. Agya ndi obili pisi ko Mikaki, abiso be iyi no ika ndeke mombukwana makpamuka masi. ³ Miki yi nino a bungbanganya ba ibiba ko Kunzi, a likingyosi la lungunu ko Kunzi bikpe. Akpokyonisogo obili beyo okwononi mino pisi ka manzina kaki mo ngu. Niyo asukusaga bunye ka bambanzu, ika kuwa ka kambanzikaniko ko Kunzi nino wo Ngu.

Miko Kunzi ukitogito Bamalaika

⁴ Miki a mutū mudingi kaakitaga bamalaika, kinili, Kunzi aponi lino lidingi kugbe kakitaga nilo kabu. ⁵ A beyo, Kunzi kabikyagu ndi malaika gutugu bemoti aka be:

«Iwe, wa mikami,
na lisyε li nili, imi kuwa ni abaku.»
Kanabikyigū ndeke malaika gutugū bemoti aka
βε:

«Imi, nika ndeke abaki,
iyi Mikami.»

⁶ Luki limoti, wa Kunzi a ndi mino katikoku
Mikaki wa mambwa ka obili, abikya ndi βε:

«Bamalaika basi ko Kunzi bokwononi kabibiso.»

⁷ Abikya kuwa ndi ko bulya ka bamalaika βε:

«Kunzi ugyaga bamalaika kaki kaiko abε mu-
vivi*

bagya-ligubo kaki abε lifadfa lo buku.»

⁸ Luki limoti, abikya ndi goni ko bulya ko Mikaki
βε:

«Kunziooo, buliki kaku ba bungama,
a ba benze na benze.

Wokpkyonisa bungama kaku ka bungbingbili.

⁹ Wapa likpumuka longbingbili,
wakya nilo lanyε.

Kinili, Kunzi,

Kunzi kaku, umomosa ndi,

ugbodya molingo,

upunaga iwe aka luga ka bawai-daku.»

¹⁰ Abikya ndi goni βε:

«Katukya ka mupunganagi, iwe, Mombukwono-
dosu no wagya ndi obili,

kugu wa lisyε a ligubo la maboku kaku.

¹¹ Masi nimo olimikatε ndeke, luki limoti, iwe
wika ka benze na benze.

1:5 1:5 Wanda ka Mambu 2:7; 2 Samueli 7:14; 1. * **1:7** 1:7
muvivi ka Ligiliki a limbengiWanda ka Mambu104:4 **1:9** 1:8-9
Wanda ka Mambu 45:7-8.

Litombu na lisyε obuba ndeke bitu abε inzanza ya kutuko.

¹² Odukufaga ndeke abε botu, a beyo, bigomosyana ndeke abε botu.

Luki limoti, iwe wika ndeke mufongoni aka, obili kaku kigungu ndeke na mulibo.»

¹³ «Kunzi kabikyagu ndi malaika gutugu bemoti aka be:

Wika ka kumbanzikaniko kami, kadwe ku kwa ku nubisa ndeke mino bomuyoniso kaku kusili wa bakagba kaku.»

¹⁴ Ambe, bamalaika bagegu mbeyi asi mambengi nimo aka mo agugubyaga Kunzi? Utikaga kausingya batu nibo bokwononi kainisono na muhukuso.

2

Muhukuso ma izangiya yidingi

¹ Kinili, okwononi tidukulogi kuge kaigwinono lingunu ka mongoni mi nimo tukana ndi, kye takobungogonitogu. ² A beyo, manzina nimo bamalaika babikyaga ndi, a ndi ma lingunu. Mutu wasi nino akya ndi kagya, obuna mutuu mi nimo, inisanatu ndi na yigyogyiso niyo okwononi na iyi. ³ Takwanana kuwa kanyika yigyogyiso liki kika ni takaina payaya muhukuso ma izangiya yidingi abε nimo? Mombukwono-dosu no apunga ndi kabikyaga mongoni ma muhukuso mi nimo, kumbuso yi, batu nibo bukana ndi, batimibisa ndi be a ma lingunu. ⁴ Kunzi owonisila ndi be manzina

kabɔ a ndi ma lingunɔ pisi ka mokingyosi na makpɔmɔka mɔmbanga-mbanga. Agya ndi bɛyɔ pisi kaɔlɔpyaga bapɛpɛ ba Limbengi-Lotu mɔdɔngɔni bɛyɔ a ndi mino kapa.

Yeso okwa ndi ko bulya ka batɔ basi

⁵ A bɛyɔ, Kunzi kɔpáɔ bamalaka ngu kɔɔ wa ɔbili ninɔ a ndɛkɛ kodoku. ⁶ Luki limoti, Mobiso ko Kunzi abikya ka pa imoti bɛ:

«Kunziooo! Mɔmbanzɔ ni wani, kye wasyi limbengi kɔ kaki?

Mikya-bambanzɔ ni wani, kye wabuulyogi?

⁷ Wabisa ndi kusili ka bamalaka ko ngbinga mɔkɛdɛ,

wakungula ndi na ibiba na bɔngama,

⁸ wobisa ndi makpɔmɔka masi kusili wa bakagba kaki.»

Kunzi obisa ndi makpɔmɔka masi kusili kaki. A bɛyɔ, kasaga ndi luki gɔtɔgɔ limoti aka bɛ kikonitɔgɔ kusili wa bɔngama kaki. Wina sɛ, mbiya yi nimɔ, takaina binza ambe makpɔmɔka masi kɛgɔ mbeyi kusili wa bɔngama kaki. ⁹ Luki limoti, nilɔ tibaga a bɛ bosisa ndi ko ngbinga mɔkɛdɛ bɔngama ka Yeso kusili ka bamalaka, mbiya-mbiya yi nimɔ a kɔwa mukungulo na ibiba na bɔngama. Pisi ka iziyɔ ko Kunzi, igyogyisa ndi, okwo ko bulya ka batɔ basi. ¹⁰ A bɛyɔ, abosila ndi Kunzi ninɔ agya ndi ɔbili na obuulyaga makpɔmɔka masi nimɔ a kɔsɔ yi, adokisa Yeso pisi ka yigyogyiso kye batɔ budingi bogulyi ka ibiba kaki. A bɛyɔ, Yeso nɔ owonisa pisi ya muhukuso.

11 Wina se, Yeso ninɔ asukusaga bunye ka bambanzu na batu basi nibo usukusaga ba batu bemoti. Kinili, Yeso kikogigu no suni kamaka be bomika-mama. 12 A beyo, abikya ndi Kunzi be:

«Nubikyaga ndeke bomika-mama likramaka kakɔ,
nubibisaga ndeke ka bapa bayasi ku biko mino kosilyonogo.»

13 Iyi aka bata ndi be:

«Nasyege ndeke limbengi kami ko Kunzi.»
Omotiloku be:

«Imi nimu pa imoti na bomiki nibo Kunzi epa ndi.»

14 Kaina be bomiki bi nibo basi ba bomikya-bambanzu nibo ba na nzayi na bangu, Yeso igya ndi mudongoni abe ibu. Agya ndi beyo kye pisi ka kukwaku kaki, aditi mumuyoniso ninɔ a ndi no ngu ya kukwaku, 15 ukulaga goni batu basi nibo ba ndi abe busunzu ka obili kabu wasi kye ba ndi na kubangaku kwa kukwaku. 16 A beyo, kodokugu ndi kausingyo bamalaika, luki limoti batu bi nibo ba livanza ka Abalahamu. 17 Kinili, okwononi ndi igyi mudongoni abe bamamaki, kye iti kumu-kumu ninɔ wakuminya bambanzu kumbu na ninɔ wongbingbili ka ligubo ko Kunzi kye olimogi bunye ka bambanzu. 18 A beyo, Yeso igyogiyisatu ndi ngbingo yi ninɔ mumuyoniso akingila ndi mino. Akwanana neki iyi kausingyo batu bi nibo mumuyoniso ukingilaga.

2:12 2:12 Wanda ka Mambu 22:23.   2:13 2:13 Wanda ka Isaya 8:17-18.

3

Yeso akitogito Musa

¹ Kinili, bomika-mama, ibunu niᓃ Kunzi amumakaga, wigumyoni ka Yeso. Iyi ni atutumbwa no kumu-kumu wa baya niyo takabikyaga mongoni mi. ² Agya ndi ligubo ngingbili ko misa ko Kunzi ninᓃ apunaga ndi, mudongoni beyo Musa agyaga ndi mino ka Ndaᓃ ko Kunzi. ³ Mutu yi ninᓃ opikaga ndaᓃ a na ibiba kakitaga ndaᓃ bikpe. A mudongoni begoyo Yeso inisana ndi mino na ibiba kuge kakitaga niyo ka Musa. ⁴ A beyo, bandaᓃ bayasi ipikaga na mumbanzu, luki limoti Kunzi no agya makpumuka masi. ⁵ Musa a ndi mutu wongbingbili ka Ndaᓃ ko Kunzi yasi, mugya-ligubo ninᓃ abikyaga ndi kambwa aka likpumuka nilo Kunzi akwanana ndi kabikyaga yi. ⁶ Luki limoti, Kilisito a wongbingbili, iyi abe miki ninᓃ bamomosa ndi ka mu ma Ndaᓃ ko Kunzi. Takobuulyogo bungbingbili na mutamanagi ka likpumuka li nilo odoku ndeke lo, tiko ndaᓃ yi niyo.

Kunzi akobungusyogo pa ka batu niᓃ babailya

⁷ Kinili, mudongoni beyo Limbengi-Lotu abikya ndi mino be:

«Na lisyε li nili, makukana liyu ko Kunzi,

⁸ makikonitogu mambengi bidisili,

mudongoni abe ka lisyε nilo mavikimanaga ndi mino no Kunzi,

abe ka lisyε nilo malikaga ndi mino ka isa.»

⁹ Kunzi obikyoku be:

«Botitonu belikaga ndi,

kakisa kaiba limbengi kami,
 gutugu beyo bina ndi mino masi nimo nagya ndi,
¹⁰ ka byanga batekebe bakwanganya.

Kinili, limbengi etula ndi na livananza li nilo,
 nabikya be: «Bobungogo bongbinga basi,
 bakonotombisyigu mutamanagi kami ko bulya
 kabu.»

¹¹ Kinili, nako ndi silika yi nimu na limbengi
 litula be:
 «Bakingyigu ndeke bata ka pa ya kimumbiso niyo
 nufungusilyaga ndi!»

¹² Wiminyonito, bomika-mama, mutu gutugu
 bemoti aka luga kunu kikonitogu na limbengi
 lanye na nilo lapu. Limbengi li nilo, atika
 kaasanana Kunzi nino a na obili. ¹³ Luki limoti,
 tumisononi mambengi masye masi ni ta mbeyi
 ko ngbingo yi nino Mobiso akaalikya be «Lisye li
 nili», iba bunye kabonitogu gutugu mutu bemoti
 aka luga kunu wa akya mino kotombisyo. ¹⁴ A
 beyo, takobuulyogo baya niyo tinisana ndi na
 iyu kadwe ka mulifo, tika kuwa luki limoti na
 Kilisito. ¹⁵ Mobiso Motu akabikya be:

«Na lisye li nili, makukana liyu ko Kunzi
 makikonitogu limbengi bidisili,
 madongoni abe ka lisye li nilo mavikimanaga ndi
 mino na iyi.»

¹⁶ Ba wani bo bukana ndi liyu ko Kunzi,
 bavikimanaga na iyi? Kegu mbeyi ndi batu
 basi nibo Musa unyoku ndi ka Misili? ¹⁷ Ba
 wani mbeyi bo batulisa ndi Kunzi limbengi ka
 byanga batekebe bakwanganya? Kegu mbeyi

batu bi nibo bagya ndi bunye, bolumwaga ndi ka isa? ¹⁸ Ba wani bo Kunzi ukulya ndi silika be bakingyigu ndeke bata ka pa ya kimumbiso niyo ubungusilyaga ndi? Kegu ndi batu nibo bavikimanaga ndi? ¹⁹ A beyo, tinaga be batu bi nibo bakogulyagu ndi ku beyo kye bakegu ndi na baya.

4

¹ Kunzi atisilya ndi agume be togulyatu ndeke ka pa ya kimumbiso niyo atibungusilyogo. Timinyini neki, mambanzu gutugu bemoti aka luga kunu kozongonito kogulya ku. ² A beyo, takana ndi Mongoni Manza mufongoni abe botitosu. Luki limoti, kupagu ndi izangiya kye bakatilyagu ndi na baya ngbingo yi nino bukana ndi mino. ³ Ibusu nibo tabailya, togulyatu ndeke ka pa ya kimumbiso yi niyo. Kunzi abikya ndi be:

«Nako ndi silika na limbengi litula be:

Bakingyigu ndeke bata ka pa ya kimumbiso niyo nubungusilyaga ndi!»

Kunzi abikya ndi munzina mi nima ni omoni ligubo kaki katukya wa agya ndi mino obili. ⁴ A beyo, ka pa imoti ka Mobiso, ibikyat u ko bulya lisy e la madiya-na-ika be: «Ka lisy e la madiya-na-ika, Kunzi imumbisa ndi kumbuso kama mogubo kaki masi.» ⁵ Ayakibikya goni ka Mobiso mi nimo kugu kuu be: «Bakingyigu ndeke bata ka pa ya kimumbiso niyo nubungusilyaga ndi.»

4:3 4:3 Wanda ka Mambu 95:11.   **4:4** 4:4 Wanda ka Mupunganagi 2:2.   **4:5** 4:5 Wanda ka Mambu 95:11.

⁶ Batu niɔ ɔukana ndi Mongoni Manza ka mambwa, ɔakingyagu ndi ka pa yi niyɔ kye ɔɔbuna ndi mutuu. Wina se, batu ɔagɔɔ ɔakwanana kogulya yi. ⁷ Kinili, Kunzi obiso lisyɛ lagɔɔ niɔ ɔalikyaga ɔɛ «Lisyɛ li nili». Obikyoni ndi likpamuka la lisyɛ li niɔ ndeli aka pisi ka ngama Daudi, ka mugele-gele nimo totwi ku ɔɛ: «Na lisyɛ li nili, makukana liya ko Kunzi, makikonitogu mambengi ɔidisili.»

⁸ A ɔeyɔ, kika ndi ni Yosua udwisatu ndi ɔambanzu ka pa ya kimumbiso yi niyɔ, Kunzi kakwananigu ndi ɔata kanzina kumbuso yi ko bulya lisyɛ lagɔɔ. ⁹ Kinili, Kunzi ubungusilyogoni ɔata batu kaki pa ya kimumbiso mɔɔngɔni abɛ Lisyɛ la kimumbiso. ¹⁰ A ɔeyɔ, mutuu yi nino ogulyogo ka pa ya kimumbiso yi niyɔ Kunzi obungusyaga ndi, imumbisaga ka mogubo kaki masi mɔɔngɔni ɔeyɔ Kunzi imumbisa ndi mino. ¹¹ Togyini neki kekele kogulya ka pa yi niyɔ kye mutuu gutugu ɔemoti aka kogwonitogu mɔɔngɔni abɛ ɔotitosu niɔ ɔakya ndi kaukana.

¹² A ɔeyɔ, mɔnzina ko Kunzi a na ɔbili, no ngu, a mupye kakitaga mupanga nimo apyɛɛ mutili masi. Ingyogo kadwe kagbanana limbengi na mutamanagi, moziko no nunu niyɔ ikaga ko kuwo. Andungagatu musasa na tamanaga ka mambanzu. ¹³ Kegu no luki gutugu limoti aka niɔ a lakisuma ko misa ko Kunzi, luki limoti, masi a bikpo na ɔingbanganya kambwa ka nino tozukaga ndeke mino likpamuka kusu.

Yeso a Kumu-kumu

14 A beyo, ta no Kumu-kumu, Yeso Miko-Kunzi nino inda ndi kugu wa lisyε ku ka Abaki. Tigwinonogini neki lingunu ka baya niyo tikaga kanzina ko bulya yi. 15 Ta no Kumu-kumu nino akwanana kaigyogyiso pa imoti na ifusu ka bupo kusu. Iyi no balikaga ndi ka bopisi dididi mufongoni abe ifusu, luki limoti kagyagu ndi bunye. 16 Tisisilini neki na limbengi limoti ko kiti wa bungama ko Kunzi, ku iziyo o mino. Tinisanatu na mupilya na iziyo, atisingyo ko ngbingo yi nino okwononi.

5

1 Barunaga kumu-kumu wasi luga ka bambanzu, bamomoso kagyilya Kunzi ligubo ko bulya ka batu bi nibo. Ligubo kaki ni kapá mukumbo na bapere ko bulya bunye. 2 Iyi mombukwana-daki a na bupo, kinili, akwanana kaiko no kumbu ka batu nibo bakibigu likpumuka na nibo bobungaga ndi. 3 Kaina be a na bupo, okwononi mbeyi kapá apere ko bulya bunye kaki se kuwa nino ka batu bagogo. 4 Mumbanzu gutugu bemoti aka kakwananigu kaibinika be a kumu-kumu. Kunzi aka no arunaga, mufongoni beyo arunaga ndi mino Aluni.

5 A mufongoni begoyo, Kilisito kitwagu ndi ni iyi mombukwana-daki yi kaiko kumu-kumu. Kunzi no atwa ndi, abikya be:

«Iwe ni mikami,
na lisyε li nili, na kuwa abaku.»

6 Abikyatu ndi goni ka pa yagogo be:

«Wa kumu ka benze na benze,

mudɔngɔni abe Melekisedeki.»

⁷ Ngbingo yi nino Yeso a ndi mino ka ɔbili, alumbaga ndi, anitatanaga no Kunzi pisi ka mukugwa na kaugwonoso bomomiso-miso. Alumbaga ndi Kunzi nino akwanana ndi kahukuso ka kukwaku. Kunzi amukanatu ndi kye abangagatu ndi. ⁸ Gutugu beyo a ndi mino miko Kunzi yo, ibanana ndi na kubangaku pisi ka yigyogyiso yi niyo inisana ndi noyu. ⁹ Kunzi adokisa kuwa ndi kugbe, iita ndi muhukuso ma benze na benze ka batu basi nibo babangaga. ¹⁰ A beyo, Kunzi atwa ndi kaiko kumu-kumu mudɔngɔni abe Melekisedeki.

Wiminyonito kaasanana na baya

¹¹ Ta na makpuma makpa kabikya ko bulya likpuma li nilo, luki limoti, a yapupu kamutumbulyaga, kye ma buti kotombisyo. ¹² Makwanano bi kuwa kaika bowonisilo aka katukya ka bundeli, luki limoti, ma bata na musasa be bamuwonisili makpuma ma mambwa ma likpuma ko Kunzi. Ma mbeyi bata na musasa ma molungo aka ni kegū malili mutokwo. ¹³ Wina se, mutu yi nino olungogo a mbeyi bata miki aka, kakwananigu kaiba likpuma longbingili. ¹⁴ Luki limoti, malili mutokwo a ka beti baya bambanzu, pisi ka yigyigyilya kabu, bibononogo kagbanana bunza na bunye.

6

¹ Kinili, tosini mutuu ma mambwa nimo tukana ndi kugu ka Kilisito ko bulya kidukulogo kuwa na mutuu ko bulya ka batu bungata. Takigilyonitogu bata kopika likpumuka li nilo la mambwa abe: kaasanana na likpumuka li nilo atikaga ka kukwaku, kabailya Kunzi, ² kaukana mutuu ko bulya ifatiso dididi, kaubisilyo bambanzu maboku, kopupa ka mbuku na kako mungimbo ma benze na benze. ³ Tidukulogini kambwa! Kunzi kapa, makpumuka nimo tokwononi kagya nimo.

⁴ A beyo, batu nibo binisononi ndi na mangbamu ma lingunu ko Kunzi, badyo apee nino wa kugu wa lisy, binisono na Limbengi-Lotu, ⁵ biba ka lingunu be likpumuka ko Kunzi a lanza, biba goni ngu ya obili nino akodoku ndeke, ⁶ wina se, bakogwa bata, a kuwa yapupu kaumigiso bata kayikoso obili. Niyu a kuwa abe bakabangilaga bata Miko-Kunzi ka musalaba nganga ya yiba, na ba bata kapá suni ko misa ka bambanzu.

⁷ A beyo, litombu nilo mbwayi alukilyaga bongbinga basi, anupa bakukuna malili, Kunzi odukogo mino bubunga. ⁸ Luki limoti, litombu li nilo kapá kpokiki na tonito tagogo tanye, kegu na izangiya. Kunzi a buwobi kagbango yi, bopipila kabusya.

⁹ Bomika-mama bupakaaa, gutugu takanzina beyo, takegu na botumo ko bulya kunu, takaiba be ma ko pisi yanza niyu ya muhukuso. ¹⁰ A beyo, Kunzi a wongbingbili. Kabusaligu mogubo kunu, gutugu sipananiso niso mawonisila ndi

ka mogubo nimo magya ndi. Mogubo mi nimo makaidukologo aka kaugyilya bakilisito bagogo. ¹¹ Luki limoti, takamubikya ambe mutū yikakayikaka igwinonogi na kekele ka yigya yi niyo aka yo kye mutamanagi kunu itulyosi kadwe ka mulifo. ¹² Bupo kamuminyonitogu, luki limoti, byoni yigya ya limbengi linda ka nibo babailya. Batū bi nibo binisanatū na bunza nibo Kunzi uwanyaga ndi.

Agume ko Kunzi kakwananigu kaigomosyono

¹³ Ngbingo yi nino Kunzi apa ndi mino Abalahamu agume, akotu ndi goni silika ko lino kaki ka mombukwana-daki. Kegu na mutū wagogo nino akitogi Kunzi nino Kunzi akwanana kako silika ko lino kaki. ¹⁴ Abikya ndi be: «A beyo, nufukilyatū ndeke bubunga kugbe, notundiso livanza kaku.» ¹⁵ Abalahamu abunda ndi na limbengi linda, inisana ndi na nilo Kunzi awanyaga ndi. ¹⁶ Ngbingo yi nino bambanzu bakogo mino silika, bakogo ko lino ka mutū yi nino ukitogi. Silika apaga munzina ngu, omosisyo bodongoso. ¹⁷ Kunzi apa ndi kawonisilo bingbanganya batū bi nibo bakwanana ndi kainiso no luki li nilo uwanyaga ndi be kakwananigu kogomosyono mutamanagi kaki gutugu iki yi aka. Kinili, amatila ndi silika kugu wa agume yi nino. ¹⁸ Kuwa wa go wa, makpumuka maba mi nimo kakwananigu kaigomosyono. Kunzi kakwananigu ndeke goni mino kabikya bongu. Makpumuka mi nimo atitumisaga mambengi kugbe, ibusu nibo tasa ndi masi

kye tigwinonogi bingbufu ka mutamanagi nimo Kunzi atiwanyaga ndi. ¹⁹ Mubundagi mi nimo ka obili kusu a abe litalu liti nilo bakpikilaga ka bato, badikita ko libo kafuma no iyu. Litalu li nilo ikaga liti na lapu, akitanaga bigye kutuko nikwo bobongisogo kagbanana pa Yotu na pa Yotu-Kugbe. ²⁰ Yeso ingya ndi ku beyo kambwa kusu na ko bulya kusu. Iita ndi kumu-kumu ka benze na benze abe Melekisedeki.

7

Melekisedeki a Ngama, a goni Kumu

¹ Melekisedeki yi nimu a ndi ngama wa Salemu na kumu ko Kunzi nino Kugu wa lisyε Kugbe. Ngbingo yi nino Abalahamu a ndi mino kaigoku ka lunga ni ubumini bangama, Melekisedeki inda ndi kabangana na iyi, adukilyo bubunga. ² Abalahamu apa ndi zaka wa makpamuka masi nimo akupya ndi ku. Isi yo lino la Melekisedeki ni «Ngama wa bungbingbili», na goni bata, a ndi ngama wa Salemu isi yi be «Ngama wa maziyo.» ³ Mobiso katumbulagu likpamuka gutugu limoti aka kugu wa obili ka abaki, amaki ikani puponogo kaki. Katumbulagu ndi goni likpamuka ko bulya lisyε la kibukuta ikani la ku kwa ku kaki. A mufongoni abe Miko-Kunzi, a kumu ka benze na benze.

⁴ Winoni mbeyi ibunu bamombukwana-donu bi beyo o mino mudingi yo! Gutugu titosu aka beyo ka Abalahamu apatu ndi zaka ka makpamuka masi nimo akupya ndi ka lunga. ⁵ Batu bi nibo bopupa ka livananza ka Lawi, biita bokumu, ba na mutuu. Mutuu mi akabikya

Ɔe okwononi kaukunga Ɔatu Ɔasi Bezaleli zaka wa makpumuƆa masi nimo Ɔinisonogo na imu, na ƆamamaƆu niƆo Ɔa ka livananza ka Abalahamu. ⁶ Wina se, Melekisedeki keƆu ndi iyi ka livananza ka Lawi. Luki limoti, avatu ndi zaka ka maƆoku ka Abalahamu, adukilya ndi Ɔoni Ɔubunga, Ɔutugu Ɔeyo Kunzi a ndi mino ni aƆi agume yo. ⁷ Okwononi kaiba ni makeƆu na Ɔotumo Ɔe mutu yi nino ufukilyogo Ɔengeni Ɔubunga a mutu mudingi kakitaga nino inisonogo na Ɔubunga. ⁸ Bokumu niƆo Ɔavaga zaka, Ɔa Ɔatu bukwo. Luki limoti, Melikisedeki avatu ndi zaka, a na Ɔbili aka, muƆongoni Ɔeyo Mobiso o mino katumbulaga. ⁹ Takwanana kabikya ka mulibo Ɔe: Ngbingo yi nino Abalahamu aƆa ndi mino zaka ya makpumuƆa kaki, Lawi aƆatu ndi Ɔoni iyi pisi ka Abalahamu. ¹⁰ A Ɔeyo, Abalahamu a titaki Lawi. Ɔutugu Ɔeyo iyi Lawi keƆu ndi mino wakibukuta yo, a kuwa ndi na Ɔbili aka kye a ka Ɔangu ka Abalahamu, ngbingo yi nino Melekisedeki inda ndi mino kabangana na iyi.

¹¹ Bukumu Ɔo a ndi litino la mutuu nimo Kunzi aƆa ndi Bezaleli. Luki limoti, ligubo la bukumu ka livananza ka Lawi kakwananigu ndi kotulyoso Ɔopisi Ɔayasi. Kinili, okwononi ndi bata kumu wagogo aƆe Melekisedeki nino keƆu ndi iyi ka livananza ka Aluni. ¹² A Ɔeyo, bukumu kigomosyo, mutuu igomosyo Ɔoni. ¹³ Munzina mi nima akainzina ko bulya ka Mombukwono-dosu nino a iyi ka lidu lagogo. Ka lidu li nilo, mutuu Ɔutugu Ɔemoti aka konogyigu ndeke ligubo la bukumu ka gbogbo. ¹⁴ A Ɔeyo, a

bingbanganya ɓɛ Mombukwono-dosu a ka lifu ka Yuda nilo Musa katwagu ndi, ngbingo yi ninɔ a ndi mino kanzina ko bulya bokumu.

Yeso a kumu abɛ Melekisedeki

¹⁵ Niyɔ akowonisilo likpamuka li nili bingbanganya a ɓɛ: kumu wagogo odoniku, a mɔɔngoni abɛ Melekisedeki. ¹⁶ Bakatwagu ndi kaiko kumu kabɛnɛnɛ na mutuu ka bomikya-bambanzu. Luki limoti, iita ndi ɓeyo ko ngu ya ɔbili wa ɓenze na ɓenze. ¹⁷ A ɓeyo, Mɔbiso atambulaga ɓɛ:

«Wa kumu ka ɓenze na ɓenze mɔɔngoni abɛ Melikisedeki.»

¹⁸ Kinili, Kunzi olimogoni ndi mutuu mi nimɔ ma mambwa, kye a ndi ɓipoli ni kegɔ na izangiya. ¹⁹ Mutuu ka Musa kapagu ndi masolo manza. Luki limoti, ɓatiponi mutamanagi manza kugbe nimɔ atikpudiso ko Kunzi.

²⁰ Na bata, Kunzi akotu ndi silika. Batu ɓagogo ɓiita ndi bokumu ni ɓakakugu silika. ²¹ Luki limoti, Yeso iita ndi kumu pisi ka silika, ngbingo yi ninɔ Kunzi abikya ndi mino ɓɛ:

«Mombukwono-dosu akuni silika, kigomosyonigu bata:

«Wa kumu ka ɓenze na ɓenze.»»

²² Kinili, Yeso no a mutuu yi ninɔ atimibisa linguu la agume ninɔ a wanza kugbe.

²³ Budididi ɓagogo bata niba: bokumu ɓagogo ɓa ndi ɓudingi kugbe kye kukwaku kwo ukpingba ndi kaidukulogo na ligubo kabu.

²⁴ Luki limoti, Yeso a na ɔbili wa ɓenze na ɓenze,

ligubo kaki la bukumu kegũ ndeke na mulifo. ²⁵ Kinili, akwanana kauhukuso ka lingũna batũ nifo bakpuɗoni Kunzi pisi kũ kaki, kye iyi a na ɔbili masye masi kaulumbilya.

²⁶ Yeso kũwa ni Kumu-kumu ninɔ okwononi ndi ko bulya kusu. A wotu, kegũ na likpũmũka lanye ikani bunye. Kunzi ateni ndi di na batũ ba bunye, adokiso kegũ wa lisyẽ kegbe.

²⁷ Kegũ iyi abe bokumu-kumu bagɔgɔ. Kegũ na musasa kapá aɗeɗe masye masi ko bulya bunye kaki mbeyi, kumbuso yi ko bulya bunye ka bambanzũ. Apá ndi iyi aɗeɗe nganga yimoti aka wa ipá ndi mino iyi mombukwana-daki yi. ²⁸ A beyɔ, matũũ ka Musa umomosagatũ bokumu-kumu batũ ba bũpɔ. Luki limoti, silika ninɔ Kunzi akɔ ndi kumbusa wa matũũ mi ninɔ, amomosa ndi Miki ninɔ mukwanana kaika kumu-kumu ka benze na benze.

8

Yeso ni kumu-kumu kusu

¹ Likpũmũka la izangiya kegbe nilo takapa kabikya nili: ta na kumu-kumu bemoti, a kegũ wa lisyẽ, wakiko ka kũmbanzikaniko kwa buliki ba bũngama ko Kunzi ninɔ wo ngu kegbe.

² Akagya ligubo la bukumu-kumu ka pa Yotu-Kegbe, isi be ka ngbangba niyɔ ipika ndi na Mombukwono-dosu ni kegũ mũmbanzũ.

³ Bamomosogo kumu-kumu wasi kye iki kapá mukumbo na bapɗe. Kinili, okwononi neki be kumu-kumu kusu beyɔ ka Kilisito ikitɔ gɔni no luki lipá. ⁴ Kika ndi ni a kũnũ ka ɔbili, kikigu ndi kumu, kye atũ kũwa na bagɔgɔ nifo bapága

ɓapɛɛ kabyɛnɛnɛ na mɛtɛɛ ka Musa. ⁵ Ligubo li nilɔ bokumu bi nibɔ ɓagyaga a gɛ likingyosi aka, a mulundu ma makpɛmɛka mi nimɔ a kɛgɛ wa lisyɛ mɛdɔngɔni abɛ nilɔ Kunzi awonisa ndi Musa. Ngbingo yi ninɔ Musa a kɛwa ndi mino buwobi kopika ngbangba, Kunzi abikya ndi ɓɛ: «Ange, gya ligubo lasi ɓeyɔ nuwonisila ndi mino ka ngɛpa.» ⁶ Luki limoti, mbiya yi nimɛ Yeso a kɛwa na ligubo lidingi kɛgɛ kaɛkitaga bokumu bi nibɔ. A luga wa agɛmɛ wanza kɛgɛ ninɔ batiwanyaga ndi.

⁷ A ɓeyɔ, kika ndi ni agɛmɛ wa mambwa a ndi wanza, kikigɛ ndi bata na izangiya kainisono na ninɔ wa maɓa. ⁸ Luki limoti, Kunzi a ndi kauyoyiso batɛ kaki wa abikya mino ɓɛ: «Mombukwono-dosu abikya ndi ɓɛ: ka masyɛ mi nimɔ akodoku, nagyatɛ agɛmɛ wambiya na Bezaleli na bomikya-Bayuda.

⁹ Kikigɛ mɛdɔngɔni abɛ ninɔ nɛgyilya ndi batitabɛ lisyɛ nilɔ nugwi ndi mino kɛɓokɛkɔ, nunyoku ka Misili. Iyi aka ndi bata ɓɛ: Yeki ɓakabyegɛ ndi agɛmɛ yi ninɔ, kinili, imi, nusa ndi.

¹⁰ Omotiloku ndi ɓɛ Agɛmɛ yi ninɔ nɛgyilya ndɛkɛ Bezaleli nimɛ: Kumbusa wa masyɛ mi nimɔ: nopika ndɛkɛ mɛtɛɛ kami ka yimibo kabɛ, nokpikaga ka mambengi kabɛ, nika ndɛkɛ Kunzi kabɛ, ibɛ, ɓika kɛwa ndɛkɛ ɓava-kɛkami.

11 Kegu ndeke bata na mutu yi nino awonisila
ndeke mutu wagogo ikani mamaki be
emibi,

kye bemiba ndeke basi,
ibu basi, iki bomiki ikani bamboku.

12 A beyo, napilyatu ndeke bunye kabu,
nakatamanigu ndeke bata bunye kabu.»

13 Ngbingo yi nino Kunzi anzina ndi mino ko
bulya agume wambiya, münzina mi nimo oyitisa
kuwa ndi nino wa mambwa luki landeli. Wina
se, luki kiita landeli, ambukumana iba a kuwa
buwobi kolimiko.

9

Malumba ma obili na nimo ma kugu wa lisyε

1 Agume wandeli a ndi na bopisi nibayo
okwononi kabye ko bulya likungoni, ndabu ya
malumba mi a ndi kunu ka litombu. 2 A beyo,
bopika ndi ngbangba niyo, bagbanana ndi ka
bapa bayiba. Balikya ndi pa ya mambwa be
pa yotu. Ku beyo, a ndi na pa yibiso tala, se
kuwa miza nino babisaga ndi mino mukati nimo
bapaga ndi Kunzi. 3 Kumbusa wa kutuko nikwo
kwa yiba, a ndi na pa yagogo niyo balikyaga
ndi be Pa Yotu Kugbe. 4 Kambwa kadwe ku, a
ndi na gbogbo niyo bagya ndi na olo ko bulya
yibusya adudu, andananaga ndi na sanduku wa
agume nino bagbodya ndi wasi na olo. Kusɔ
wa sanduku yi nino, mana a ndi ka mbike
yimoti niyo bagya ndi na olo, mufanga ka
Aluni nimo abaka ndi mauwa ka mu mi, se
kuwa bomikya-bamiza ba litalu nibo bokpika

ndi mino Mutuu ma agume. ⁵ Kugu wa sanduku yi nino, a ndi na bamalaika niɔo bɔmakaga be bamakelubi niɔo bowonisogo ibiba ko Kunzi. Bepapi kabu otikyaga ndi pa yi niyo bakpazyaga ndi mino bangu ko bulya mapilya ma bunye. Luki limoti, mbiya yi nimu, kegu mbeyi ngbingo katumbulaga likpumuka limoti-limoti kugu yi.

⁶ Niyo bobungusyaga ndi yasi beyo, bokumu bogulyaga ndi masye masi ka pa ya mambwa kagya ligubo kabu. ⁷ Luki limoti, kumu-kumu aka no ogulyaga ndi nganga yimoti aka ka nze ka pa yi niyo ya yiba. Ogulyaga ndi ku beyo na bangu ka nyama kapá Kunzi ko bulya bunye kaki bikpe, na niɔo ka bambanzu. ⁸ Limbengi-Lotu akowoniso be pisi yigulyo ka Pa Yotu-Kugbe kanoukwikonigu mbeyi, kye pa ya mambwa a mbeyi bata wa aka wa. ⁹ Niyo a kuwa likingyosi ko ngbingo yi nimu. Niyo akowoniso be iki mukumbo ikani bapere niɔo bapaga Kunzi, kakwananigu koitiso limbengi ka mutuu yi nino abibisaga Kunzi lanza. ¹⁰ Makpumuka mi nimo a yigya ka bambanzu aka. Yigya yi niyo igumya ndi ka niyo bakwanana ndi kalya ikani komwo ikani ko pisi ya mutuu dididi ma kibubiso. Likpumuka li nilo ibungusyaga ndi kadwe ka lisyé li nilo Kunzi oitiso mino makpumuka masi mambiya.

Kilisito apa ndi obili kaki abe apere

¹¹ Luki limoti, Kilisito odoku ndi abe kumu-kumu katipa makpumuka manzanza nimo a kuwa wa. Iyi ogulya ndi ka ngbangba niyo a ndi ya izangiya na yanza kugbe. Kipikagu

ndi na bomikya bambanzu, akaibikya be kegū luki la litombu li nili. ¹² Ingya ndi ka Pa Yotu-Kugbe nganga yimoti aka. Ku beyo, kapagu ndi apeepe wa bangu ya bamemi na bomikya-bangombe, luki limoti, apa ndi bangu kaki bikpe, atikulaga linguu. ¹³ A beyo, kika ni bububisaga ndi batu bi nibo ba ndi na bunye kabyenene na yigya ka batitabu, pisi kaukpazya na bangu ka bamemi ikani niyo ka bomikya-bangombe ikani kaumbwoso na libu ka bangombe nibo bubusyaga ndi, ¹⁴ kika ni a beyo, iko se kuwa liki ka bangu ka Kilisito? Pisi ka Limbengi la benze na benze, ipa ndi iyi mombukwana-daki ko Kunzi abe apeepe nino kegū na ida. Bangu kaki oyikosatu mutamanagi kusu kaasa yigya yanye, kye tiki kagugubyo Kunzi nino a na obili.

¹⁵ Kinili, Kilisito a lizabu la agame wambiya, kye batu nibo Kunzi umakaga ndi binisoni na bunza ba benze na benze nibo uwanyaga ndi. Pisi ka kukwaku kaki, ukulaga ndi bambanzu kopupo ka bunye nibo ba ndi mino ka agame wandeli.

¹⁶ Mumbanzu kokwo, asa agame, okwononi kowonisilo be mutū yi nino asi agame yi nino okwoni ndi. ¹⁷ A beyo, agame a na izangiya kumbusa wa kukwaku aka. Luki limoti, mombukwana-daki yi kiko mbeyi bata na obili aka kegū na izangiya. ¹⁸ Kinili, agame wandeli kapungagu ndi ligubo aka ni bangu kanodukogigu. ¹⁹ A beyo, Musa apunga mbeyi ndi kautangulyaga batu basi mutuu masi mi nino ikpikaga ndi. Ava kuwa ndi bangu ka bomikya-bangombe na bamemi pa imoti no

libo. Kumbuso yi, mumbuzu ma isopo pa imoti na panga ya kutuko kwangbu, amakya kuso yi, akpazya kugu wa kitabũ ya mutũ na kugu ka batũ basi. ²⁰ Anabikya be: «Niyi a bangu katulyoso agume niyo Kunzi amubikya ndi mino be mubongogonito.» ²¹ Musa akpazya goni ndi bangu kugu wa ngbangba na kugu wa makpumuka masi nimo bagyaga ndi na imu ligubo. ²² Kabyenene na mutũ, budingi ba makpumuka ingumosaga na bangu aka. Bangu kodukogi, mupilya ma bunye kigũ.

Kilisito ni apepe nino atumbaga bunye

²³ Okwononi neki be mokingyosi ma makpumuka masi mi nimo kugu wa lisyẽ ingumosi mufongoni beyo. Luki limoti, okwononi bongumosi makpumuka ma kugu wa lisyẽ bikpe pisi ka bapepe nibo banza kugbe. ²⁴ A beyo, Kilisito kingyagu ndi ka Pa Yotu-Kugbe niyo ipika ndi na bambanzu, a gu ndi likingyosi la Pa Yotu-Kugbe aka. Luki limoti, ingya ndi iyi kugu wa lisyẽ, ku o mino mbiya yi nimu kambwa ko Kunzi ko bulya kusu. ²⁵ Byanga basi, kumu-kumu ka Bayuda ogulyogo ka pa Yotu-Kugbe na bangu ka nyama. Luki limoti, Kilisito kingyagu ndi iyi ku beyo kye igilyagi kaipa ka apepe. ²⁶ Kagya ndi abe ibu, iba igyogyisoni bikyo katukya wa aka wa bagya ndi mino obili. Luki limoti, mbiya yi nimu, masye ma mulibo a kuwa buwobi, Kilisito iwonisa ndi iyi nganga yimoti aka, kolimogo bunye na kaipa iyi mombukwana-daki ka apepe. ²⁷ Mutu wasi

okwaga nganga yimoti aka. Kumbuso yi, Kunzi ako likpɔmɔka kaki. ²⁸ A ɔegɛyɔ Kilisito ipá ndi mino nganga yimoti aka ka aɔɔɔ ko bulya yilimogo ɔɔnyɛ ka ɔatɔ ɔudingi. Igokuto ndɛkɛ ɔata, kikigɔ ko bulya yilimogo ɔɔnyɛ, luki limoti, kaɔpá ɔatɔ niɔ ɔakabɔndaga muhukuso.

10

¹ Mutuu ka Musa kɛgɔ kowonisilo ka lingunɔ makpɔmɔka mi nimɔ atɔ, luki limoti a mulundu ma makpɔmɔka nimɔ odoku ndɛkɛ. Mutuu mi nimɔ akungaga ɔɔ ɔapági mɔgɔɔ ma ɔaɔɔɔ muɔoti aka ɔyanga ɔasi. Kakwananigɔ kaitiso ɔanza ɔatɔ niɔ ɔakpɔɔa ko Kunzi. ² Kika ndi ni ɔatɔ ɔi niɔ ɔabibisaga Kunzi ɔɔyɔ ɔɔpilyagatɔ ɔɔnyɛ ka nganga yimoti aka, ɔakiminigɔ ɔata ndi abɛ ɔakika na ɔɔnyɛ, ɔakapigɔ ndi ɔata aɔɔɔ. ³ Luki limoti, pisi ka ɔaɔɔɔ ɔi niɔ, ɔambanzɔ ɔatamanaga ɔɔnyɛ kaɔɔ ɔyanga ɔasi. ⁴ A ɔɔyɔ, ɔangɔ ka ɔomumu ɔa ɔangɔmɔɔ na ɔogbungulu kakwananigɔ gutugɔ kasukusaga ɔɔnyɛ.

⁵ Kinili, ngbingo yi ninɔ Kilisito a ndi mino kogulya kɔ ka ɔɔili, abikya ndi Kunzi ɔɔ:

«Wakapagɔ ndi aɔɔɔ ikani mukumbo
Luki limoti, wɛgyilya ndi nzɔyi.

⁶ Wokogwagɔ ndi magyagya na ɔanyama ɔɔɔɔɔɔ ka gbogbo
ikani ɔaɔɔɔ ɔɔpilya ɔɔnyɛ.

⁷ Nabikya kɔwa ndi ɔɔ: <Kunzioo, imi nimɔ,
noduku kagya sipananisɔ kakɔ,

mudɔngɔni beyɔ bokpikaga ndi mino likpɔmuka
kami ka kitabɔ ya Mɔtɔɔ.»»

8 Kilisito abikya mbeyi ndi be: «Wakapaga ndi aɔɔɔɔ, mukumbo, banyama bubɔsya kugu wa gbɔgbɔ gutugu aɔɔɔɔ mupilya bunye kubosilyagu ndi beɔɔɔ.» Wina se, bɔpaga bapɔɔɔ basi bi nibɔ kabɔɔɔɔɔ beyɔ mɔtɔɔ o mino kabikya. 9 Kumbuso yi, iyi aka ndi be: «Imi nimu, noduku kagya sipananiso kaku.» Ko pisi yi niyɔ, ulimaga bapɔɔɔ bandeli, ubisa kuwa nibɔ kaki. 10 Yeso-Kilisito agyatɔ ndi sipananiso ko Kunzi, ipa iyi mombukwana-daki nganga yimoti aka. Kinili, atibubisa kuwa.

11 Masye masi, kumu wasi amagaga kagya ligubo kaki, upaga bongbinga basi bapɔɔɔ mudɔngɔni aka. Luki limoti, bapɔɔɔ bi nibɔ bakakwananigu ndeke katumba bunye. 12 Wina se, Kilisito apa ndi ka bongbinga basi aɔɔɔɔɔ bemoti aka ko bulya yipilya bunye. Kumbuso yi, ikoku ndi ka kambanzikaniko ko Kunzi. 13 Ku beyɔ, akabundaga mbiya yi nimu be Kunzi ubisi bomuyoniso kaki kusili wa bakagba kaki. 14 Pisi ka aɔɔɔɔɔ bemoti yi ninɔ aka nɔ, uitisoni batɔ ba lingunɔ ka bongbinga basi batɔ bi nibɔ ububiso.

15 Limbengi-Lotu a goni katitumbulyaga likpɔmuka li nilɔ. Anabikya mbeyi be:

16 «Mombukwono-dosu akabikya be:

Nomosa ndeke na ibu agume yi nimu,

kumbusa wa masye mi nimɔ.

Nobisa ndeke mɔtɔɔ kami ka mambengi kabɔ,

Nokpika ka tamanaga kabu.»

¹⁷ Kumbuso yi, omotiloku be:

«Nakatamanigu ndeke bata bunye ikani yigya yanye kabu.»

¹⁸ Wina se, kika ni bopilyini bunye, kegu bata na izangiya kapá aere ko bulya bunye bi nibo.

Takpuḍini Kunzi

¹⁹ Bomika-mama, pisi a kuwa na ibusu bikpo kogulya ka Pa Yotu-Kugbe ko ngungu ya bangu ka Yeso. ²⁰ Atihukwilyoni ndi pisi, pisi yi niyo a yambiya na niyo atikaga ka obili kakitanaga ka kutuko nikwo agbananaga Pa Yotu na Pa Yotu-Kugbe, isi be pisi ka nzuyi kaki mombukwana-daki. ²¹ Ta no kumu-kumu bemoti nino Kunzi amomoso ka mu ma Ndabu ko Kunzi. ²² Takpuḍini neki na limbengi la lingunu, butumo na baya, na limbengi nilo bingu ni kegu na mutamanagi manye, na nzuyi niyo bosokusogi no libo lanza. ²³ Tigwinonogini bigugugu ka mutamanagi nimo tikaga kanzina ko bulya yi, kye Kunzi kakwananigu kagomosyono agume nino atiwanyaga ndi. ²⁴ Tofuulyonogini mabobo, tanakpamyana kapa na kagya likpumuka lanza. ²⁵ Takosonitogu kamumukana ka musilyoni kusu beyo batu bagogo bagyaga mino. Luki limoti, totumisonini mambengi, mufongoni beyo mo mino kaina be masye ka Mombukwono-dosu a kuwa buwobi.

²⁶ A beyo, takiko kagya bunye ka yakolyi ni takaiba bingbanganya lingunu, kegu bata na

apere ninɔ akwanana kasukusa bunye. ²⁷ Luki limoti, atitigolyi kuwa kabundaga ka kubangaku ngbingo ninɔ Kunzi ako mino mungimbo, na beyo lidafa lo buku ugbanda ndeke mino bomuyoniso kaki. ²⁸ Mutu wasi ninɔ obuno mutuu ka Musa, bamwi ni bagegu no nzonzi, kika ni bademu binisonini baba ikani basaa kabikya be ogyi bi bunye. ²⁹ Ika kuwa liki ka mutu yi ninɔ akamina Miko Kunzi payaya? Ina bangu ya agume ninɔ babubisa ndi na iyu payaya, anatumbwa Limbengi la iziyo ko Kunzi? ³⁰ A beyo, takamibo mutu yi ninɔ abikya ndi be: «Imi no nigisaga ndeke bunye, imi no nakalyaga ndeke.» Omotiloku goni be: «Mombukwonodosu akotu ndeke mungimbo ka batu kaki.» ³¹ A likpumuka la kubangaku kugbe kogwa ka maboku ko Kunzi ninɔ a na obili. ³² Tomononi mbeyi nilo amusilya ndi ka masye mi nimo akitaga ndi. Ka masye mi nimo, niyo minisana ndi na bungbanganya ko Kunzi, mokibya ndi yigyogyiso ya lunga lapu. ³³ Butumbwatu ndi batu bagogo luga kunu, bugyogyiso ka pa yangba. Bongbingo bagogo mikagatu ndi goni bakitulya kausingyo batu bi nibo bugyogyisaga ndi beyo. ³⁴ A beyo, bamugyogyisatu ndi pa imoti na batu nibo ba ndi ka boloko. Mabailya goni na magyagya be bamakupyi mukumbo kunu, kye ma ndi kaiba be ma na lingama lanza kugbe, nilo la benze na benze. ³⁵ Makodikogonitogu, kye minisana na mukalya mudingi ko bulya yi niyo. ³⁶ Mokwononi kokibyo, kye motulyosi sipananiso

ko Kunzi, minisono na nilo amuwanyaga ndi.

³⁷ A beyo, ikpikaga be:

«Osikoni ngbinga mukede, mukede kugbe,
mutu yi nino okwononi kodoku, odoku ndeke,
kolyipyigu bata.

³⁸ Kunzi obikyoku be:

Mutu wongbingbili ko misa kami,
ika na obili pisi ka baya.

Luki limoti, kiga kumbuso, nakogwigu magyagya
na iyi.»

³⁹ Takegu abe batu bakiga kumbuso,
bofungogo. Luki limoti, ta batu ba baya na
nibo ko pisi ya muhukuso.

11

Baya

¹ Kaiko na baya ko Kunzi, a kaiko wakitambiya
ka likpumuka nilo wanamutamanagi mi,
na kabailya be a lingunu likpumuka nilo
wakaninigu. ² Kunzi ubailya ndi botitosu pisi ka
baya kabu.

³ Pisi ka baya, takaiba be Kunzi agya ndi obili
na munzina aka kinili makpumuka nimo inisogo
agya ndi katukya ka nimo kinisonogigu.

⁴ Pisi ka baya, Abeli apa ndi Kunzi aperse wa
izangiya kugbe kakitaga nino ka Kaina. Pisi ka
baya Abeli goni, Kunzi atwa ndi mutu wongbing-
bili, kye iyi mombukwana-daki abailyatw ndi
apersu kaki. Pisi ka baya kaki, mongoni ka Abeli

ikaga bata kaidukulogo aka gutugu beyo okwa ndi mino yo.

⁵ Pisi ka baya, Inuka kokwagu ndi, Kunzi adokisa ndi mubisi kugu wa lisyε. Mutu gutugu bemoti kaminagu ndi bata, kye Kunzi adokisatu ndi be iki buwobi na iyi. Mobiso ko Kunzi akatumbulaga be kambwa kadokiso kugu wa lisyε, Inuka agyatu ndi likpamuka lanza nilo abosila ndi Kunzi. ⁶ Wina se, mutu gutugu bemoti aka kakwananigu kabosilyo Kunzi ni kegu na baya. A beyo, mutu nino akapa kakpufa Kunzi, okwononi kabailya mbeyi be Kunzi atu na ukalyagatu batu nibo babibiyaga.

⁷ Pisi ka baya, Nua amukanatu ndi Kunzi ka makpamuka nimo a ndi kaigyonoso kani bakaninigu mbeyi. Ogwi ka limbengi likpamuka nilo Kunzi abikya ndi, agya ingbolo nino iyi mombukwana-daki na livananza kaki bahuka ndi mino. Amakyatu kuwa ndi obili ka mungimbo. Pisi ka baya kaki, Kunzi atwa ndi mutu wongbingbili.

⁸ Pisi ka baya, Abalahamu amukanatu ndi Kunzi ngbingo yi nino amaka ndi mino. Aga ndi ka mugi nimo Kunzi awanyaga ndi kaiko lisimo kaki. Asa ndi ku-kabu ni kegu kaiba be akomolyoku yani. ⁹ Pisi ka baya, ika ndi ka mugi nimo bawanyaga ndi abe mubiko. Ikaga ndi ka bangbangba, pa imoti na Isaka ibu na Yakobo nibo Kunzi upa ndi goni agume mudongoni abe Abalahamu. ¹⁰ A beyo, Abalahamu a ndi

---

11:4 11:4 Wanda ka Mupanganagi 4:3-10. **11:5** 11:5 Wanda ka Mupanganagi 5:24. **11:7** 11:7 Wanda ka Mupanganagi 6:13-22.

kabundaga gudu nino wa mubumbe mapu, nino Kunzi apimaga ndi, apiko.

¹¹ Pisi ka baya, gutugu beyo Sala a ndi mino nduya na mboku-mboku kugbe yo, abukuta ndi kye a ndi na baya be Kunzi atulyosatu agume nino awanyaga ndi. ¹² Kinili, pisi ka mutu bemoti nino a kuwa se ndi iyi kabundaga kukwaku, ibukuta bevananza bayakpu kugbe abe mangutu, abe mbumi ya mutuli mo libo lidingi niyo bakakwananigu katanga.

¹³ Batu basi bi niba bokwa ndi ka baya ni bakinisonigu na makpamuka nimo Kunzi wanyaga ndi. Luki limoti, binatu ndi, batilya ka bubyi aka. Babailya goni be ba ndi bobiko aka na batu ba ligundu kuru ka litombu. ¹⁴ A beyo, batu bi nibo banzinaga beyo, bowonisilogo bingbanganya be bakaikisilya mugi kabu. ¹⁵ Bakika ndi bata limbengi ka mugi nimo botukyoku ndi mino, bakwananatu ndi kakisa pisi kaiga bata ku beyo. ¹⁶ A beyo, ba na musasa ma mugi manza kugbe, mugi mi ni nimo a kugu wa lisyu. Kinili, Kunzi kegu no suni be bamaki be Kunzi kabu, kye ubungusilyogoni ndi gudu.

¹⁷ Pisi ka baya, Abalahamu apa ndi Isaka ka apeepe ngbingo yi nino Kunzi akingila ndi mino baya kaki. A ndi wakitulya kapu mukpekepe mo mikaki, gutugu beyo Kunzi a ndi mino ni apini agume yo. ¹⁸ Kunzi a ndi ni abikyini be: «Wambawa ndeke pisi ka Isaka.» ¹⁹ Luki limoti,

---

11:12 11:12 Wanda ka Mupanganagi 22:17. **11:13** 11:13 Wanda ka Mupanganagi 23:4. **11:18** 11:17-18 Wanda ka Mupanganagi 21:12; 22:1-14.

Abalahamu a ndi na mutamanagi be Kunzi a no ngu kabililiso Isaka. Kinili, Kunzi amigisilya ndi mikaki, mufongoni abe muti yi nino opupiku ka mbuku luga wa bamanda.

²⁰ Pisi ka baya, Isaka ufukilya ndi Yakobo ibu na Esau bubunga ka makrumuka nimo igyonosa ndeke.

²¹ Pisi ka baya, Yakobo a kuwa ndi buwobi kokwo, ufukulyo bomika Yezefu basi baba bubunga. Itungbula ka mudukpo kaki, abibiso Kunzi.

²² Pisi ka baya, Yezefu a kuwa ndi buwobi kokwo, atumbulaga be Bezaleli bopupokuto ndeke ka Misili, na beyo okwononi mino be bagyi ndeke mino no kuwo kaki.

²³ Pisi ka baya, abaki na amaki Musa basuma ndi ka batimba basaa kumbuso kabukuta yi. Yeki bina ndi be miki a wanza, bakabangagu ndi kobuno mutuu ka ngama.

²⁴ Pisi ka baya, Musa ni a kuwa iti ya mumbanzu aka, akya ndi be bambanzu biki kabikya be a miko-mika Falao nino ibukuta ndi no mikaki muko yi. ²⁵ Apa ndi kaigyogyiso pa imoti na livananza ko Kunzi ni kogwigu magyagya kaiko ka bunye ko ngbingo. ²⁶ Ina ndi be kaigyogyiso abe Kilisito a ndi na izangiya kugbe kakitaga lingama la Misili. A beyo, bazwa kaki ba ndi byi kugbe kugu wa mukalya nimo odoku ndeke.

²⁷ Pisi ka baya, Musa atukya ndi ka Misili ni keggu kabanga diya ka ngama. Igwinanaga ndi ka baya abe kiko kamina Kunzi

yi ninɔ bakaminagigu. ²⁸ Pisi ka baya aka, alisisa ndi yinga wa Pasika, akpamya ndi be bakpazyi bangɔ ko pumi bekye malaika ninɔ akpakyana na kukwakɔ kulumwisogonito bapɔta ka Bomikya-bezaleli.

²⁹ Pisi ka baya, Bomikya-bezaleli bazaba ndi libo lidingi Langbu mɔɔngɔni abe bakiko kampakyana ka litombɔ. Luki limoti, niyɔ Bamisili bikpɔnda kazaba begeyo, bolumwaga ndi.

³⁰ Pisi ka baya, gɔɔɔ wa Yeliko oɔukana ndi wa Bomikya-bezaleli balingikyana ndi mino ka masye maɔiya na ika.

³¹ Pisi ka baya, Laaba ninɔ a ndi aɔanda, kokwagu ndi pa imoti na batɔ niɔ boɔuna ndi mɔtɔ ko Kunzi, kye utiyatɔ ndi binza batɔ niɔ bogulya ndi bipɛle ka gɔɔɔ.

³² Nakwanana bata kabikya iki? Nakɛgu bata no ngbingo kanzina ko bulya ka Gidioni, Balaki, Samusoni, Yefuta, Daudi, Samuɛli na bogyalandu. ³³ Pisi ka baya, bakɔpyatɔ ndi giyo ka bangama, bagyatɔ ndi makpɔmɔka mo ngbingbili, binisana na makpɔmɔka nimɔ Kunzi awanyaga ndi. Bɔɔɔlagatɔ ndi bokpwingi nɔku,

³⁴ bolimagatɔ ndi maɔaɔa mo buku, bahɔkaga kukwakɔ kwa baɔkpa. Ba ndi bapɔ, luki limoti biita botutungyo. Bakɛgu ndi na bitya liso ka lunga, bumisyaga ndi basɔda niɔ bodogoku ndi kaubumoniso bingwi. ³⁵ Pisi ka baya, boko bɔminatɔ ndi batɔ kabɔ niɔ bokwaga ndi kopupo ka bambɔku, bumigisyo ya kabɔ.

Pisi ka baya, batɔ bagɔɔ bakya ndi kakulikanaga kumbusa wa yigyogyiso kugbe kye bopupi ka bambɔku na binisono na

ɔbili nino wanza kugbe. ³⁶ Bagogo bata bokibya ndi mosikoni na buma, bukandaga ndi bagogo, bumakya ka boloko. ³⁷ Bumwogo ndi bagogo na matamu, busikisa bagogo na siyi, bumwogo bagogo na badukpa. Bagogo banamama bigbagbagba, bimokisyogini bokuto ka bakondolo ikani nito ka bamemi. Ba ndi batu ba yangya, bugyogyisaga ndi binye, banugya yaruru-ruru. ³⁸ ɔbili kakwananagu ndi na inguo ya batu bi nibo. Bamamaga ndi bigbagbagba ka besa na ka bangura, bikaga ndi ka matamu na ka mabye nimo ka litombu.

³⁹ Kunzi ubailya ndi batu bi niba basi ko bulya baya kabu. Luki limoti, bakinisanagu ndi no luki li nilo Kunzi awanyaga ndi. ⁴⁰ A beyo, Kunzi atifungusilyogoni ndi likpumuka lanza kugbe, kinili kapagu ndi be biiti banza ni takegu pa imoti na ibu.

12

Kunzi ni Obosu

¹ Ibusu goni, ta na bademu budingi nibo ba na ibusu bukungulo. Yeki a beyo, tosini likumbogi lasi na bunye nibo akwanana kotiwoso likpakyanili kusu, tidufulo na mbangu kadwe ka mulibo ma likpumuka nilo batiwanyaga ndi.

² Topyini miso ka Yeso nino a mapunganagi na mulibo ma baya kusu. Apatu ndi kokwo ka masalaba, ni kinigu suni ka inguo ya kukwaku kwi nikwo. Atu ndi kaiba magyagya nimo a ndi kodoku, mbiya yi nimu a wakiko ka kumbanzikaniko kwa buliki ba bungama ko Kunzi.

³ Mutomononi mutɔ yi ninɔ okibya ndi yigyogyiso ka mabɔkɔ ka batɔ banyɛ. Kinili, takuponitɔgɔ, takodikogonitɔgɔ, ⁴ kyɛ ka lɔngɔ li nɔ mo mino na banyɛ, makanobumonigɔ mbɛyi kadwɛ ka kukwakɔ. ⁵ Mɔbusoloni mutiwɔ ninɔ Kunzi amutiwaga mɔɔngɔni abɛ kika kautiwa bomikaki?

«Mikami, wakinonitɔgɔ payaya yoyiso ka Mombukwono-dosu, wakodikogonitɔgɔ ngbingo yi ninɔ o mino kauyoyiso.

⁶ Kyɛ Mombukwono-dosu ayoyisogo mutɔ yi ninɔ apaga, ayipogo mutɔ wasi ninɔ avaga abɛ mikaki.»

⁷ Yɛki a bɛyɔ, kibyoni yigyogyiso niyɔ Kunzi o mino kamuyoyiso. Amɔgyaga mɔɔngɔni abɛ bomikaki. Ambɛ, miki tino nɔ abaki kayoyisogigɔ? ⁸ Kika ni Kunzi kegɔ kamuyoyiso abɛ bomikaki basi, isi yi bɛ makegɔ bomikaki, ma bomiki ba bɔbala. ⁹ Kika ni bobosu banatoyoyisaga ndi, tanamukana, igyonoso kɔwa liki bɛ takamukononitɔgɔ Obosu ninɔ wa limbengi kyɛ tiki na ɔbili? ¹⁰ Bobosu batoyoyisaga ndi ka masyɛ makɛɛ bɛyɔ bapaga ndi mino. Luki limoti, Kunzi atoyoyisogo ko bulya bɔnza kusu, kyɛ atibufisi abɛ iyi. ¹¹ Niyɔ batoyoyisogo, inisogo ko ngbingo yi ninɔ abɛ bakiko katigya binyɛ ni kegɔ abɛ kiko likpamaka la igyagya. Luki limoti, kumbuso, batɔ bi nɔ bɔ bɔgyaga ndi bɛyɔ, binisonogo kɔwa ndɛkɛ na ɔbili wongbingbili na ninɔ wa maziyɔ.

Yoyiso na mutiwɔ

¹² Nononi neki maboku nimo a mukapaga, na moli nimo a mudikaga. ¹³ Kpokyononi ka bopisi nibayo ba yongbingbili, kye mutu wa mudili kosokogonito, luki limoti, akpakyani beyo okwononi mino.

¹⁴ Kisoni maziyo na batu basi na yibubiso ko misa ko Kunzi. Kiki beyo, mutu gutugu bemoti aka kaminigu ndeke. ¹⁵ Wiminyonito, mutu gutugu bemoti aka kosononoitogu na iziyo ko Kunzi. Mutu gutugu bemoti aka kiitonitogu abe sibukaso sozyo niso abakaga, amakya likpamuka lanye luga ka bambanzu budingi, uputa. ¹⁶ Wiminyonito, mutu gutugu bemoti aka luga kunu kikonitogu mutu wa bilya, ikani mutu wa kina makpamuka ko Kunzi payaya mudongoni abe Esau nino agaba ndi buputa kaki ko bulya mikya malili aka. ¹⁷ Beyo mibaga mino, akisa kawa ndi kumbuso yi be abaki adukilyi bubunga, luki limoti, kinisanagu ndi na ibu. Kinagu ndi bata pisi kogomosyono likpamuka li nilo, gutugu beyo a ndi mino kaugwonoso bomomiso-miso yo.

¹⁸ Ibunu makanosiligu ko luki nilo okwononi ndi be bavili mudongoni beyo Bezaleli bosila ndi mino ka ngupa ya Sinai. Ngupa yi niyo a ndi no buku bongido-ngido, opiyoni no biti bipi, no mbumbo, ¹⁹ liyu la sifa a ndi kogwonono ku beyo na munzina. Niyo Bezaleli bukana ndi liyu li nilo beyo, babikya ndi be Kunzi kubikyonitogu bata luki gutugu limoti aka. ²⁰ A beyo, bakakwananigu ndi bata kapilya mutuu

mi ninɔ Kunzi upá ndi be: «Mutu wasi, gutugu nyama aka kavila ngupa okwononi bamwi na matamu.»

²¹ Likpamuka li nilo a ndi libongiso, Musa aka ndi be: «Nakabanga, nzayi aketwa bikyakyakya!»

²² Luki limoti, ibunu, mosiloni buwobi na ngupa ya Siona, ka mugi ko Kunzi ninɔ a na obili. A Yelusalema ninɔ wa kugu wa lisyɛ ku belofu na belofu ka bamalaika bo mino kogwa magyagya.

²³ Ibunu, mokpudoni musilyoni ma magyagya ninɔ ka baputa ko Kunzi, niɔ bukpikaga mino kugu wa lisyɛ. Makpudoni goni Kunzi, ninɔ a zozika batu basi, na ka mambengi ka batu bo ngbingbili niɔ bolumwaga ndi, biitoni banza.

²⁴ Makpudoni Yeso ninɔ obisa yukanana pisi ka agume wambiya na bangu kaki niyo adukaga ndi. Bangu yi niyo atibikyaga makpamuka manzanza kugbe kakitaga niyo ka Abeli.

²⁵ Wiminyonito, makakyonitogu kamukana muti yi ninɔ akamunzilya. A beyo, batu bi niɔ bakya ndi kamukana muti yi ninɔ a ndi kaupá mutuu kunu ka litombu, bakanyikagu ndi ka yigyogyiso. A bingbanganya be, takapilya Kunzi mugongu ninɔ akatipá mutuu kotukyoku kugu wa lisyɛ, takanyikigu yigyogyiso. ²⁶ Ko ngbingo yi ninɔ, liyu kaki ogugumisatu ndi litombu, luki limoti, mbiya yi nimu atipá kuwa agume yi nimu: «Nogugumisa kuwa ndeke bata litombu nganga yimoti, kikigu litombu aka, luki limoti

---

12:20 12:20 Wanda ko Pupo 19:12.   **12:21** 12:21 Wanda ka Yigilya 9:19.   **12:24** 12:24 Wanda ka Mupanganagi 4:10.

na kugu wa lisyε goni.» ²⁷ Munzina mi nima «nganga yimoti» akowonisilo be makpumuka mi nimo Kunzi agya ndi agugumatu ndeke, olimikogo, nimo kagugumigu ndeke mo otigolo.

²⁸ Tikini neki na magyagya, kye tinisononi na bungama nibo bakakwananigu kogomonyono. Towonisilini magyagya mi pisi kagugubyo Kunzi beyo afosilo mino, tanabibiso, tanabanga. ²⁹ A beyo, Kunzi kusu a buku nibo olumwisogo.

13

Kagya likpumuka nibo okwononi kabosila Kunzi

¹ Widukulogoni kapanana mudongoni abe bomika-muko. ² Makobusolonitogu kautilya bobiko. Ko pisi yi niyo, batu bagogo butilyatu ndi bamalaika ni bakegu kaibo. ³ Hutomononi batu bi nibo ba ka boloko abe makika pa imoti na ibu. Hutomononi goni nibo bakaigyogyiso, mudongoni abe bakiko bi kamugyogyiso ifunu.

⁴ Okwononi batu basi bobibisi vanana. Muko na muluku bakimokyonitogu ka budanda. Kunzi usombisatu ndeke batu ba bilya na nibo basyεge na boko ikani bambunya bengeni.

⁵ Makosyogonitogu limbengi ko bulya buyi aka, gwoni magyagya na makpumuka mi nimo ma na imu, kye Kunzi mombukwana-daki abikya ndi be: «Nakusigu ndeke, nakatukyigu ndeke

---

12:26 12:26 Wanda ka Agai 2:6. **12:29** 12:29 Wanda ka Yigilya 4:24. **13:2** 13:2 Wanda ka Mupunganagi 18:1-8; 19:1-3.

buwobi na iwε.» ⁶ Kinili, takwanana kabikya na limbengi limoti βε:

«Mombukwono-dosu a matu yi ninɔ esingyogoku,

nakikigu na kubangaku.

Mambanzu εgya piye iki?»

⁷ Hutomononi baputa kunu, niβɔ bamubikyaga ndi mongoni ko Kunzi. Mutomononi obili kabu na βeyɔ bokwa ndi mino, mabye pisi ya baya kabu. ⁸ Yeso-Kilisito a mufɔngoni iki isyeikubi, na lisyε-li-nili na ka benze na benze. ⁹ Makisonitogu kobungogo na mobi ma matuu dididi. A βeyɔ, a binza βe limbengi kunu iki litumo na iziyɔ ko Kunzi ni kegɔ ka bopisi dididi nibayɔ igumyaga ka likpumuka la malili. Likpumuka la malili kikogigu na izangiya gutugu imoti aka ka niβɔ babyege.

¹⁰ Ifusu, ta na gbɔgbɔ kusu, bokumu ka Bayuda niβɔ bagyaga ligubo ka Pa Yotu-kugbe bakakwananigu kalya luki niβɔ bopi ka gbɔgbɔ kusu. ¹¹ Kumu-kumu ka Bayuda indaga na bangɔ ka banyama ka Pa Yotu-Kugbe kapá ka aɛɛɛ ko bulya yilimogo bunye. Luki limoti, bubusyaga banyama bi niβɔ kunzi wa gɔɔɔ.

¹² Kinili, Yeso okwa ndi goni kunzi wa gɔɔɔ wa Yelusalema kye ungumosi bambanzu na bangɔ kaki mombukwana-daki. ¹³ Togoni neki ku o mino kunzi wa gɔɔɔ, tabailya yigyogyiso

---

13:5 13:5 Wanda ka Yigilya 31:6, 8; Yɔsua 1:5. **13:6** 13:6 Wanda ka Mambu 118:6. **13:11** 13:11 Wanda ka Balawi 16:27.

13:12 13:12 Wanda ka Yuani 19:17, 20.

mudɔngoni abe iyi. ¹⁴ A beyɔ, takegu na gudɔ wa benze na benze kunu ka litombu. Luki limoti, takakisa gudɔ yi ninɔ akodoku. ¹⁵ Pisi ka Yeso, tapini Kunzi apee ninɔ mubibiso masye masi, isi yi be apee yi iki ninɔ wa mambu kobibiso lino kaki. ¹⁶ Makobusolonitogu kagya bunza, na kosingyono, kye inguo ya bapepe bi nibo babosilogo Kunzi nibo.

¹⁷ Humukononi bapɔta kunu, mubanga. A beyɔ, bamubuulyogo bongbinga basi, kye batumbulagatu ndeke ligubo nilo bagya ndi ko misa ko Kunzi. Makumukana, bagya ligubo kabu na magyagya ni bakegu kaitangula. Bakiko kaitangula, ligubo kabu kikigu na izangiya ku kunu.

¹⁸ Widukulogoni katilumbilya aka. Ta na baya ambe ta mambengi bidεεε. A beyɔ, ta na musasa kaiko na yigya yanza ka bopisi bayasi. ¹⁹ Nakamukunga na kekele ambe lumboni kye Kunzi eukwilyi bata pisi kaiga bigala-gala ku kunu.

Malumba

²⁰ Kunzi, litino la maziyo, ninɔ apupisoku Mombukwono-dosu Yeso luga ka bamanda, iita mububulyo mudingi ka bakondolo, pisi kodukusaga bangu kaki, niyo apiko agume wa benze na benze. ²¹ Kunzi amupi ngu kagya bunza ka bopisi dididi, kye motulyosi sipananiso kaki. Pisi ka Yeso-Kilisito, atigyilyi nilo a lanza. Avi ibiba ka benze na benze! Iyo a beyɔ!

Bomongoni baya mulibo na yuuso

²² Bomika-mama, nakamubikya ambe hukononi bitombiii matuu mutumiso mambengi mi nima. A beyo, nakamukpikilyigu baluwa munda. ²³ No bi kapa kamubikya goni ambe basisini bi momosu beyo ka Timotio ka boloko. Kosiloku bikwa, tindatu pa imoti na iyi kamundoku.

²⁴ Humuusogoni bapata kunu ba makanisa basi na batu basi nibo bipa ko Kunzi. Bomomonu nibo ba ka mugi ma Italia, bamumuusogito goni.

²⁵ Iziyo ko Kunzi iki pa imoti no ibunu basi!

AGUMÉ WAMBIYA

Lika: AGUMÉ WAMBIYA (New Testament+)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Lika

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Dec 2022 from source
files dated 29 Jan 2022

f796df90-b7da-5393-9b93-c756eba4e5d6